

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

М.П. И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 22457/08)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

15 ноември 2011 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

15/02/2012

Решението е окончателно при условията, посочени в член 44 § 2 от Конвенцията. Може да претърпи редакционни промени.

По делото на М.П. и други срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ като камера в състав:

Никола Браца (Nicolas Bratza), *председател*,
Лех Гарлицки (Lech Garlicki),
Лиляна Мийович (Ljiljana Mijović),
Георге Николау (George Nicolaou),
Здравка Калайджиева,
Небойша Вучинич (Nebojša Vučinić),
Винсент А. Де Гаetano (Vincent A. De Gaetano), *съдии*,
и Лорънс Ърли (Lawrence Early), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 18 октомври 2011 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 22457/08) срещу Република България, подадена пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българските граждани – г-н М.П. („първи жалбоподател”), г-н М.М.П. („втори жалбоподател”) и г-жа М.Д. („трета жалбоподателка”), родени съответно през 1974, 2003 и 1953 г. Първият жалбоподател е и гръцки гражданин и живее в Гърция. Той е бащата на втория жалбоподател и е подал жалбата до Съда от свое име и от името на сина си. Третата жалбоподателка е баба по майчина линия на втория жалбоподател. Вторият и третата жалбоподатели живеят в София.

2. Жалбоподателите са представлявани от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева – адвокати, практикуващи в град Пловдив. Българското правителство („правителството”) е представлявано от своя агент – г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. На 17 февруари 2011 г. третата жалбоподателка г-жа М.Д. умира. Нейната дъщеря – г-жа Д.Д., изразява желание да продължи жалбата ѝ пред Съда.

4. Жалбоподателите твърдят, че националните власти не са изпълнили позитивните си задължения по член 3 от Конвенцията да проведат бързо и ефективно разследване за блудство с втория жалбоподател и да го изведат от дома му, където той най-вероятно ще продължава да бъде жертва на това блудство. Те се оплакват и по член 8 от Конвенцията, че властите не са им предоставили помощ за улесняване на срещите помежду им. Те подават оплаквания и по член 13 и член 14 от Конвенцията.

5. На 4 януари 2010 г. председателят на Отделението, на което е разпределена настоящата жалба, решава да уведоми правителството за нея. Решено е също така Съдът да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата (чл. 29 § 1), да се предостави на жалбоподателите анонимност (чл. 47 § 3 от Правилника на Съда) и да се запази поверителността на документите, в които се появяват имената на жалбоподателите или които лесно биха могли да доведат до тяхното идентифициране (чл. 33 § 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

А. Приложима предистория

6. На 29 май първият жалбоподател се жени за В.Д. На 7 януари 2003 г. се ражда техният син – вторият жалбоподател.

7. През 2006 г. В.Д. подава молба за развод, за която първият жалбоподател, който по това време живее в Гърция, се предполага, че не е знаел. С решение от 21 юли 2006 г., което става окончателно на 11 октомври 2006 г., Софийски районен съд разрешава развода между първия жалбоподател и В.Д. и дава на последната права за съвместно съжителство по отношение на втория жалбоподател. На първия жалбоподател е предоставено право на контакт два пъти месечно по два часа, в присъствието на В.Д.

8. След развода В.Д. и детето живеят с третата жалбоподателка – майката на В.Д. На 9 февруари 2006 г. партньорът на В.Д. – Й.С., се премества да живее при тях. На неуточнена дата в края на 2006 г. или в началото на 2007 г. на В.Д. и Й.С. им се ражда син.

9. През лятото на 2007 г. В.Д., Й.С. и децата се изнасят от жилището на третата жалбоподателка.

Б. Твърдяното насилие

10. В жалбата си до Съда третата жалбоподателка заявява, че по време на посещение в дома ѝ на 24 август 2007 г. детето ѝ е казало, че има болки в ануса. То споделило с нея, че вечер Й.С. идвал в леглото му, слагал пръста си в ануса му и докосвал ануса, пениса и зърната, които го боляли. Когато казало на майка си, тя питала Й.С., но той отговорил, че това било само игра. След това Й.С. заплашил детето, че ако каже на някого другого, ще го набие и накаже.

11. Вечерта на 26 август 2007 г. детето отново се оплакало на баба си – третата жалбоподателка, че има болки в ануса и я помолило да го заведе на лекар.

12. Същата вечер третата жалбоподателка в телефонен разговор информира лекаря на втория жалбоподател за ситуацията. Очевидно вторият жалбоподател сам е казал на лекаря, че има болки в ануса, защото неговият „татко" [Й.С.] слагал пръст в него.

13. На следващата сутрин вторият жалбоподател е прегледан от хирург, който установява, че анусът му има наранявания.

14. Междувременно, след като е информиран за ситуацията от третата жалбоподателка, първият жалбоподател пристига в България на 30 август 2007 г.

15. На неуточнена дата третата жалбоподателка открива компакт диск (CD) със семейни снимки, на две от които детето е голо в тоалетната. По време на наказателното разследване (вж. параграфи 16 – 33 по-долу) третата жалбоподателка твърди, че е намерила компакт диска в нейния апартамент, където са направени снимките. Тя твърди още, че тези снимки е направил Й.С.. По време на разпита ѝ в тази връзка В.Д. заявява, че самата тя е направила снимките със семейния фотоапарат.

В. Наказателното производство срещу Й.С.

16. На 27 август 2007 г., след оплакването на третата жалбоподателка, е образувано наказателно производство първоначално срещу неизвестен извършител, а след това срещу Й.С. за блудство. На 28 август Й.С. е задържан под стража, но на 31 август 2007 г. е пуснат под гаранция.

17. На 27 август 2007 г. по прокурорска заповед е извършена съдебно-медицинска експертиза на детето. Лекарят констатира наранявания в ануса му и заключава, че тези наранявания може да са в резултат от проникване с пръст. В допълнително медицинско експертно становище се твърди, че нараняванията биха могли да бъдат причинени както от проникване с пръст, така и от констипация.

18. В становище от 29 август 2007 г., поискано от майката на детето – В.Д., лекар заключава, че няма никакви наранявания в ануса на детето.

19. На 31 август 2007 г. полицейското управление информира социалните служби за твърдяното блудство и препоръчва да бъдат предприети действия по Закона за закрила на детето.

20. В периода между 27 август 2007 г. и март 2008 г. са потърсени най-малко единадесет експертни мнения и оценки и са разпитани много свидетели. Направени са полиграфски тестове на Й.С. и третата жалбоподателка. Резултатите от тези тестове не са безспорни.

21. В съдебно-психиатрично експертно мнение от 30 август 2007 г. двама експерти заключават, че твърденията на втория жалбоподател не са надеждни и че той лесно се влияе от възрастните в семейството.

22. В психологическо становище от 4 септември 2007 г. експерт твърди, че историята на втория жалбоподател за твърдяното блудство от страна на Й.С. е достоверна.

23. В друго експертно мнение, изготвено по искане на Служба социално подпомагане Лозенец („ССПЛ“), от 4 октомври 2007 г. лекар заключават, че няма признаци за блудство с втория жалбоподател и съветва да не бъдат правени други консултации с психолози и медицински изследвания, тъй като могат да имат отрицателно въздействие върху детето.

24. Между 13 ноември 2007 г. и февруари 2008 г. са получени съдебно-психиатрична експертна оценка на личността на Й.С., комплексна психиатрична и сексологична експертна оценка на Й.С., психологическа и психиатрична експертна оценка на бабата, съдебно-медицинско експертно мнение за детето и експертно мнение за компакт диска със снимките (вж. параграф 15 по-горе). В последното експертно мнение се отбелязва, че компакт дискът съдържа семейни снимки, на две от които детето седи голо на тоалетната. Експертът заключават, че снимките нямат порнографско съдържание.

25. В експертно мнение от 4 февруари 2008 г. петима експерти заключават, че показанието на втория жалбоподател е ненадеждно и че той не може да бъде допуснат като свидетел, тъй като живее в свят на фантазии и лесно се влияе от други хора.

26. Със заповед от 28 февруари 2008 г. прокурор от Софийска районна прокуратура, след като прави оценка на заключенията на експертните мнения и показанията на свидетелите, прекратява производството поради липса на достатъчни доказателства за извършено престъпление.

27. След обжалване от първия и третата жалбоподатели, на 18 март 2008 г. Софийски районен съд отменя заповедта на прокурора и връща делото на прокуратурата за допълнително разследване. Районният съд постановява, наред с другото, че заповедта не е достатъчно добре аргументирана, че доказателствата не са безспорни и че експертните мнения не изключват възможността за блудство. Съдът освен това обявява жалбата на третата жалбоподателка за недопустима, защото като баба на детето тя няма качеството да обжалва прекратяването на заповедта.

28. След обжалване от прокуратурата, в решение от 1 юли 2008 г. Софийски градски съд потвърждава решението на по-долния съд. Съдът намира, че доказателствата по делото не са безспорни, тъй като спорещите лица са дали противоречиви твърдения, а в някои от експертните доклади са направени противоречиви заключения. Съдът подчертава важността на показанията на лекаря на втория

жалбоподател, който е потвърдил телефонния разговор от 26 август 2007 г., използваните от детето думи, с които то описва какво се е случило, и някои противоречия в твърденията на В.Д. Споменава се и очевидния конфликт между възрастните в семейството. Софийски градски съд отбелязва, че наличието на две противоречиви версии за събитията изисква внимателна оценка на твърденията и пълен анализ на ситуацията. Той дава детайлни указания относно необходимите допълнителни действия, които трябва да бъдат предприети, включително допълнителни разпити и експертни мнения.

29. В съответствие с указанията на Софийския градски съд на 26 август 2008 г. прокурор от Софийска районна прокуратура разпорежда да бъдат извършени допълнителни следствени действия, включително разпит на лекаря на детето (вж. параграф 12 по-горе) и на хирурга, издал удостоверение от 27 август 2007 г. (вж. параграф 13 по-горе), както и назначаване на експертизи относно достоверността на разказа на детето, отношението на бабата към детето и характера на нараняванията на детето. Той разпорежда на следователя да докладва по делото на прокурора на всеки тридесет дни.

30. След връщането на делото са назначени най-малко шест допълнителни експертизи и са разпитани множество свидетели, като общият брой на експертизите и оценките в предварителното разследване достига най-малко осемнадесет, а броят на разпитаните свидетели е почти четиридесет.

31. В експертиза от неуточнена дата съдебен лекар, педиатър и хирург със специалност педиатрия, които са прегледали втория жалбоподател на 24 септември 2008 г., заключават, че има наранявания на ануса му, които е възможно да са били причинени по описания от него начин, и че не е вероятно тези наранявания да са причинени от констипация.

32. В психологическа експертиза от 15 октомври 2008 г. двама психолози и психиатър заключават, че бабата не е имала „неестествена привързаност“ или обсебция към детето, но че неговият разказ за твърдяното блудство би могъл да е повлиян от бабата.

33. В експертно мнение от 12 ноември 2008 г. двама детски психиатри и трима детски психолози заключават, че вторият жалбоподател е възпроизвел чути преди това фрази и е податлив на влияние и втъпяване. Експертите не откриват признаци на сексуално насилие.

34. Със заповед от 20 януари 2009 г. прокурор от Софийска районна прокуратура назначава две експертизи на компакт диска със снимките на детето и разпит на бабата в тази връзка.

35. В експертиза от неуточнена дата трима експерти заключават, че нараняванията на ануса на втория жалбоподател биха могли да бъдат причинени от вкарване на твърди предмети като термометър или нокът при вкарването на термометъра.

36. Между януари и април 2009 е направена комплексна психиатрична и сексологична експертиза на Й.С. и са получени двете експертизи на компакт диска със снимките (вж. параграф 34 по-горе). В последните две мнения експертите заключават, че снимките са направени през март и април 2006 г. с фотоапарат „Самсунг“, че CD-то не е манипулирано и че надписът върху него не е направен от В.Д.

37. В хода на производството са разпитани най-малко четиридесет свидетели. Между тях са роднини, приятели и познати на третата жалбоподателка и В.Д., както и лекари, експерти и социални работници. Третата жалбоподателка, В.Д. и Й.С. са разпитани няколко пъти. В.Д. и Й.С. отричат обвиненията в сексуално насилие, майката заявява, че детето никога не се е оплаквало от такова насилие. Майката на третата жалбоподателка и брат ѝ свидетелстват, че първоначално отношенията между нея, В.Д. и Й.С. са били добри, но след това са възникнали конфликти и двойката и децата са се изнесли от апартамента на третата жалбоподателка, като тя е искала да запази детето при себе си и е направила всичко възможно да го отдели от майка му и Й.С. Други свидетели – приятели на третата жалбоподателка, твърдят, че са чули от бабата за твърдяното насилие и че в един момент В.Д. е започнала да не позволява на третата жалбоподателка да се вижда с детето. Бившата партньорка на Й.С. свидетелства, че никога не е забелязвала у него признаци за физическо или сексуално насилие и че той никога не е показвал нездрав интерес към нейната малолетна дъщеря, която е живееела с тях. Социалните работници свидетелстват, че няма признаци за сексуално насилие по отношение на втория жалбоподател.

38. На 27 април 2009 г. и на 8, 11 и 15 септември 2009 г. на процесуалния представител на бащата, г-жа Т.Ч, са предоставени материали и констатации от досъдебното разследване. Тя прави коментари и подава искане за допълнителни следствени действия, което е отхвърлено на 5 октомври 2009 г. като явно необосновано и ненужно.

39. Със заповед от 5 октомври 2009 г. прокурор от Софийска районна прокуратура прекратява производството поради липса на достатъчно доказателства за престъпление. Прокурорът се позовава, наред с другото, на твърденията на социалните работници, ангажирани със случая на втория жалбоподател, които считат, че няма признаци за сексуално насилие по отношение на втория жалбоподател, както и на твърденията на свидетелите и заключенията на експертизите, получени в хода на производството. Той отбелязва по-конкретно, че В.Д. многократно отрича обвиненията в насилие, социалните работници не забелязват никакви признаци за насилие, снимките с голото дете в банята нямат порнографско съдържание и нито едно от разпитаните лица в действителност не е било свидетел на насилие, като повечето от тях са чули от бабата за обвинението в насилие.

40. На 24 ноември 2009 г. другият процесуален представител на бащата, г-жа Б.Б., обжалва. Тя оспорва тълкуването на доказателствата и констатациите на прокурора и изтъква, че не са й били предоставени констатациите от разследването.

41. В решение от 4 май 2010 г. Софийски районен съд, след като разглежда експертизите и събраните доказателства, заключава, че няма достатъчно доказателства за извършено престъпление и потвърждава прекратяването, приемайки аргументите на прокурора. Съдът се позовава, наред с другото, на заключенията на психологическата експертиза от 25 януари 2009 г., в която се посочва, че детето лесно се влияе от други хора и че поведението му не подсказва за сексуално насилие. Отбелязва се също така, че са спазени всички указания за допълнителни следствени действия, дадени от съдилищата и прокурорите.

42. Междувременно, на 18 януари 2010 г., другият представител на бащата – г-жа Т.Ч., също обжалва заповедта за прекратяването от 5 октомври 2009 г. Очевидно нейната жалба не е предадена на Софийски районен съд, който в решението си от 4 май 2010 г. разглежда единствено жалбата на г-жа Б.Б. След оплаквания от г-жа Т. Ч., в решение от 10 януари 2011 г. Софийски районен съд отменя прекратяването на производството и нарежда да бъде разгледана жалбата на г-жа Т.Ч.

43. Страните не са информирали Съда за изхода на производството.

Г. Производството по Закона за защита от домашно насилие

44. На 4 септември 2007 г. първият жалбоподател завежда иск по Закона за защита от домашно насилие („ЗЗДН“), искайки от Софийски районен съд да наложи забрана и да отстрани Й.С. от семейното жилище.

45. С решение от 5 септември 2007 г. Софийски районен съд прекратява производството, намирайки, че Й.С. не може да бъде ответник в това производство, тъй като той, бидейки само съжител с единия от родителите, не е между лицата, изрично изброени в член 3 на ЗЗДН, спрямо които може да се води такова производство.

46. На 28 септември 2007 г. третата жалбоподателка започва производство по ЗЗДН, като иска да бъде издадена „заповед за незабавна защита“ и майката на втория жалбоподател – В.Д., да бъде задължена да предприеме действия за защита на детето от твърдяното насилие, включително извеждането му от настоящия му дом. Със заповед от 28 септември 2007 г. Софийски районен съд прекратява производството, намирайки че:

“описаните в молбата обстоятелства не показват домашно насилие по ... ЗЗДН”.

Д. Процедури по законодателството в областта на закрила на детето

1. Молба до служба „Социално подпомагане Лозенец“ да изведе втория жалбоподател от дома му

47. На 29 август 2007 г. третата жалбоподателка подава молба до ССП Лозенец да издаде заповед за извеждане на детето от настоящия му дом. На 31 август 2007 г. служители на ССП Лозенец се срещат с бащата и бабата. Същия ден директорът на ССП Лозенец издава заповед за настаняване на втория жалбоподател при баща му.

48. В.Д. обжалва тази заповед. Със заповед от 13 септември 2007 г., връчена на първия жалбоподател на 23 юни 2008 г., директорът на Регионална служба „Социално подпомагане“ („РССП“) отменя заповедта, констатирайки нарушения в изискваната форма и процедурата. Тя установява, наред с другото, че в заповедта липсват достатъчно аргументи и че социалните работници не са изготвили оценка на въздействието, което извеждането би могло да има върху втория жалбоподател. В заключение директорът постановява, че заповедта не е в най-добрия интерес на детето и връща преписката в ССП Лозенец за допълнителна работа.

49. На 4 юли 2008 г. първият жалбоподател обжалва пред Върховния административен съд чрез РССП. Той твърди, че РССП не е предала жалбата му на съда. Явно преди това той не е подал жалбата си директно до Административния съд.

2. Искане за прилагане от Софийска районна прокуратура на член 26, ал. 2 от Закона за закрила на детето

50. На 24 януари 2008 г. третата жалбоподателка иска от Софийска районна прокуратура да образува съдебно производство за извеждане на втория жалбоподател от настоящия му дом по чл. 26, ал. 2 от Закона за закрила на детето.

51. Искането ѝ е отхвърлено със заповед от 30 януари 2008 г. След обжалване, на 29 февруари 2008 г. Софийска градска прокуратура потвърждава отхвърлянето. Софийска апелативна прокуратура постъпва по същия начин с окончателна заповед от 30 юли 2008 г. Прокурорите взимат под внимание констатациите от наказателното производство срещу Й.С., което не е доказало извън всякакво разумно съмнение, че насилие е било извършено, както и мнението на социалните работници от 30 юли 2008 г., че извеждането на детето от настоящия му дом ще има отрицателно въздействие върху неговото психическо и емоционално развитие.

3. Съдебно производство по член 26 от Закона за закрила на детето

52. На 17 март 2008 г. първият жалбоподател завежда иск по член 26 от Закона за закрила на детето, искайки от Софийски районен съд да настани детето при бабата. По-късно в производството той изменя искането си и включва и своите родители и лелята на детето сред семействата, в които то може да бъде настанено.

53. След проведено заседание с решение от 7 юли 2008 г. районният съд прекратява производството, тъй като първият жалбоподател не е платил допълнителната съдебна такса; таксата е била платена по дело с грешен номер. Адвокатите на първия жалбоподател обжалват прекратяването, твърдейки, че грешният номер на делото е бил посочен в призовката, изпратена през май 2008 г.

54. На 14 юли 2008 г. един от адвокатите на първия жалбоподател иска корекция на грешката в протокола от заседанието от 7 юли 2008 г., която е разрешена на 27 ноември 2008 г. след проведено заседание. След това процедурата по обжалването на прекратяването на производството продължава.

55. В решение от 24 март 2009 г. Софийски градски съд отменя решението за прекратяване на производството и връща делото на районния съд за разглеждане по същество. Градският съд постановява, че съгласно член 101 от Гражданския процесуален кодекс съдът е този, който контролира извършването на всички необходими процедурни действия и затова вместо да прекрати производството по настоящото дело, районният съд е трябвало да информира първия жалбоподател, че съдебната такса е платена по грешен номер на дело и да му разпорежи да плати такса по правилния номер.

56. На 13 април 2009 г. първият жалбоподател плаща съдебната такса по правилното дело и производството продължава.

57. Проведени са заседания на 8 юли, 10 август и 28 септември 2009 г.

58. С решение от 26 ноември 2009 г. Софийски районен съд отхвърля иска с мотива, че извеждането на детето от настоящия му дом е крайна мярка, която би следвало да бъде приложена само след като всички други средства за неговата защита в семейна среда не са дали резултат. В разгледания случай тези средства не са били изчерпани.

59. След обжалване от първия жалбоподател от 8 февруари 2010 г., Софийският градски съд разглежда експертизата от 27 август 2007 г. и медицинското удостоверение от 29 август 2007 г. (вж. параграфи 17 и 18 по-горе) и назначава съдебно-психиатрична и психологическа експертизи за въздействията, които насилието би могло да има върху втория жалбоподател. Той допуска по делото материали от наказателното производство срещу Й.С., производството за лишаване от родителски права (вж. параграфи 82 – 85 по-долу), докладите на социалните работници и заключенията, представени в настоящото

производство, както и редица други писмени доказателства. Той изслушва като свидетели всички роднини, които са съгласни да приемат детето в дома си, социалните работници и други специалисти. На 2 и 7 юли, 26 септември и 23 октомври 2009 г., както и на 2 март и 24 април 2011 г. социалните служби изготвят доклади за материалните условия в настоящото място на живеене на детето и за условията в жилищата на лицата, които са готови да го приемат в домовете си. В тези доклади и в съдебно заседание от 7 март 2011 г. социалните работници заключават, че материалните условия в настоящия дом на втория жалбоподател са добри, че той получава адекватна и достатъчна грижа и внимание и че настаняването му при други роднини ще има отрицателно въздействие върху чувството му за сигурност и емоционалната му стабилност.

60. С окончателно решение от 17 май 2011 г., като се позовава на събраните доказателства и на заключенията на социалните служби, Софийски градски съд потвърждава решението на предходния съд и отказва да изведе втория жалбоподател от неговото настоящо жилище. Съдът потвърждава, наред с другото, че не е доказано, че е било извършено сексуално насилие и че не са изчерпани всички средства за работа с втория жалбоподател и осигуряване на закрила в рамките на настоящото му семейство. Съдът в допълнение отбелязва, че в подобни ситуации властите трябва да действат в най-добрия интерес на детето, а не в интерес на неговите родители или други роднини.

4. Искана допълнителна помощ от специализирани държавни органи за закрила на детето

52. В края на август 2007 г. ССП Лозенец е уведомена за вероятно насилие и започва да работи по случая (вж. параграфи 19 и 47 по-горе).

53. На 11 септември 2007 г. бабата подава молба в Агенцията за закрила на детето, която има ръководна и контролираща функция в областта на детската закрила, уведомявайки я за твърдяното насилие и искайки помощ за временно извеждане на втория жалбоподател от настоящия му дом.

63. На 15 септември 2007 г. Агенцията предава молбата на бабата на ССП Лозенец, като указва на социалната служба да предприеме съответни мерки, за да установи има ли риск за втория жалбоподател, ако остане в настоящия си дом, както и за информация относно планираните действия и хода на делото.

64. Междувременно на 5 и 27 септември 2007 г. социални работници посещават дома на детето и се срещат с него и неговата майка В.Д.

65. На 27 ноември 2007 г. е изготвен социален доклад, който препоръчва вторият жалбоподател и майка му да получат консултация и психологическа помощ.

66. Между 20 декември 2007 г. и 20 февруари 2008 г. детето и В.Д. получават редовни семейни консултации и психологическа помощ.

67. На 18 януари 2008 г. директорът на Агенцията за закрила на детето изпраща писмо до Агенция „Държавно социално подпомагане“ („АДСП“) във връзка с молбата на бабата от 11 септември 2007 г. Тя посочва, че докладът на ССП Лозенец не съдържа оценка на риска от насилие и няма достатъчна информация, която да потвърждава, че вторият жалбоподател не е в риск в настоящия си дом. Тя препоръчва назначаване на още един социален работник от службата за социално подпомагане, за да се гарантира обективността в работата по случая.

68. В тази връзка на 21 и 22 февруари 2008 г. Държавната агенция за закрила на детето извършва проверка и дава указания за бъдещи действия по случая.

69. На 1 юли 2008 г. детето и майка му са насочени към асоциация за консултации и психологическа помощ. През периода на консултиране са изготвени най-малко два доклада за психологическото здравословно състояние на втория жалбоподател и на майка му. Техните заключения не показват признаци за сексуално или физическо насилие. Вторият жалбоподател започва да посещава и логопед.

70. Детето и майка му продължават да участват в редица специални програми за консултиране и психологическа помощ във връзка с твърденията за насилие и конфликта между членовете на разширеното семейство на детето.

54. Между май и октомври 2009 г. социалните служби изготвят няколко доклада и становища, включително поисканите от вътрешните съдилища, разглеждайки различните производства по Семейния кодекс и Закона за закрила на детето, заведени от жалбоподателите. Те провеждат и множество срещи, включително с детето и неговата майка В.Д., с учителя на детето и с неговия лекар. В няколко случая социалните работници правят неочаквани посещения в дома на втория жалбоподател, наблюдавайки развитието му и отношенията между него и по-малкия му брат, В.Д. и Й.С.

55. Заключенията на множеството доклади, изготвени от социалните органи, са, че средата в дома на детето е „спокойна и хармонична“, неговото развитие е нормално, всички негови потребности са адекватно удовлетворени, материалните условия, в които живее, са добри; и В.Д. и Й.С. са готови да получат помощ от социалните органи. Извеждането на детето от неговия настоящ дом би повлияло негативно върху емоционалната му стабилност и чувството му за сигурност.

56. В процеса на работата си с втория жалбоподател психолозите са изготвили най-малко шест доклада, оценяващи риска от насилие по отношение на него. Заключенията са, че няма доказателства за съществуването на такъв риск.

57. Изглежда, че в края на 2010 г. е направено предложение да се прекрати активната работа с втория жалбоподател и неговото семейство, тъй като детето е преодоляло стресиращата ситуация и вече не се нуждае от социална помощ. Не е ясно дали и кога е била преустановена активната социална работа.

5. Усилия, насочени към възобновяване на контакта между жалбоподателите

58. На 21 май 2008 г. първият жалбоподател се оплаква на РССП София, че работата на ССП Лозенец е бавна и неефективна и моли да бъде издадена заповед за извеждане на детето от настоящия му дом.

59. В писмо от 10 юни 2008 г. директорът на РССП София отговаря, че две звена – ССП Лозенец и ССП Слатина – работят съвместно по случая на втория жалбоподател; че органите за закрила на детето трябва да действат в най-добрия интерес на детето и че усилията им са насочени към възстановяване на отношенията между членовете на семейството. Директорът изтъква, че РССП София може да изведе детето от настоящия му дом само след като съответните органи имат достатъчно доказателства за извършено насилие. Тя изразява и своята загриженост за психологическото и емоционалното състояние на втория жалбоподател във връзка с факта, че той е въввлечен и повлиян от конфликта между членовете на семейството.

60. Изглежда, че през юни 2008 г. първият и вторият жалбоподатели се срещат в присъствието на социални работници.

61. На 21 август 2008 г. първият жалбоподател иска от ССП Слатина да му даде определена информация по случая и търси помощ за възобновяване на личния си контакт с втория жалбоподател, както и с неговите роднини по майчина линия.

62. На 21 ноември 2008 г. ССП Лозенец организира среща между първия жалбоподател, неговата майка – третата жалбоподателка, адвокат на В.Д. и много социални работници. По време на срещата е установено, че първият жалбоподател не е виждал втория жалбоподател от юни 2008 г. и че В.Д. не е позволявала да се осъществи такъв контакт.

63. В края на февруари 2009 г. първият жалбоподател повтаря искането си, отправено към Държавната агенция за закрила на детето, за помощ при осъществяването на планиран контакт с втория жалбоподател.

64. Страните не са представили информация относно предприетите стъпки в тази насока след въпросната дата. От предоставените на Съда материали обаче става ясно, че срещи между първия и втория жалбоподатели са се състояли. Така например, през ноември 2008 г. и пролетта на 2009 г. те са срещнали в дома на втория жалбоподател.

Е. Производство по Семейния кодекс от 1985 г.*1. Производство на третата жалбоподателка по член 70 от Семейния кодекс от 1985 г.*

65. На 28 март 2008 г. третата жалбоподателка завежда иск по член 70, ал. 2 от Семейния кодекс, претендирайки, че В.Д. ѝ е отказала контакт с втория жалбоподател. Тя иска от Софийски районен съд да вземе мерки, които да ѝ позволят да осъществи контакт с него. В решение от 15 юни 2009 г. Софийски районен съд дава на третата жалбоподателка право на контакт веднъж месечно за четири часа. Съдът отбелязва обтегнатите взаимоотношения между третата жалбоподателка и В.Д., както и факта, че третата жалбоподателка не е била в контакт с детето от близо две години. Не е ясно дали това решение е било обжалвано.

66. Страните не са представили информация дали контактът между детето и неговата баба е бил възстановен след това решение и преди нейната смърт.

2. Производство за лишаване от родителски права

67. На 11 септември 2007 г. В.Д. завежда иск за лишаване на първия жалбоподател от родителски права. С решение от 8 юни 2008 г. Софийски районен съд отхвърля иска като явно необоснован. След обжалване, на 28 април 2009 г. това решение е потвърдено от Софийски градски съд, който постановява, че упражняването на родителски права от двамата родители е от основно значение за развитието на втория жалбоподател. Не е ясно дали страните са обжалвали пред по-горна инстанция.

68. Междувременно на неуточнена дата първият жалбоподател завежда иск за лишаване на В.Д. от родителски права и за пълни родителски права по отношение на втория жалбоподател. С решение от 17 март 2011 г. Софийски районен съд отхвърля иска на първия жалбоподател. Не е ясно дали това решение е било обжалвано.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО**А. Закон за защита от домашно насилие от 2005 г.**

69. Законът за защита от домашно насилие (ЗЗДН) предвижда административни и полицейски мерки в случай на домашно насилие. По-конкретно съответният съд може, наред с другото, да издаде забрана и да отстрани извършителя от семейния дом, да му забрани да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдых на пострадалото лице и временно да изведе

дете от попечителството на извършител. Неспазването на тези наложени от съда мерки може да доведе до глоби, арест и преследване.

70. Член 3 от ЗЗДН, в сила между март 2005 и декември 2009 г., предвижда предоставяне на защита по този закон на всяко лице, пострадало от домашно насилие, извършено от съпруг или бивш съпруг, интимен партньор или бивш партньор, с когото живее или е живяло; лице, от което има дете, по-възрастен роднина, потомък, брат или сестра, роднина по сватовство, попечител или приеман родител. През декември 2009 г. член 3 от ЗЗДН е изменен и включва, наред с другото, извършители, които са членове на разширеното семейство на пострадалото лице, и по-конкретно лицето, с което родителят се намира или е бил във фактическо съпружеско съжителство.

71. В съответствие с член 12 районният съд разглежда молбата в деня на постъпването ѝ и насрочва заседание в срок до тридесет дни. В случай че установи, че молбата е добре обоснована, той издава заповед за защита (член 16). Решението на районния съд може да бъде обжалвано пред окръжния съд, който насрочва заседание в срок до четиринадесет дни от обжалването. Решението на окръжния съд е окончателно (член 17).

72. Член 18 предвижда, че в случай на пряка и непосредствена заплаха за живота или здравето на пострадалото лице, районният съд издава „заповед за незабавна защита“ най-късно двадесет и четири часа след подаването на молбата.

Б. Закон за закрила на детето

73. Законът за закрила на детето, в сила на 17 юни 2000 г., предвижда в член 1, ал. 2 задължение на държавата да защитава и гарантира основните права на всички деца във всички сфери на обществения живот. Той определя редица органи с компетенции в областта на закрилата на децата, като Държавната агенция за закрила на детето, която има ръководни и контролни функции по отношение на другите органи, Агенцията за социално подпомагане (АСП) и нейните регионални (РССП) и териториални служби (ССП) и др. Законът дава на АСП и нейните регионални и териториални служби правомощия, наред с другото, да постановяват защитни мерки по отношение на деца. Член 25, ал. 1 от закона предвижда, че едно дете може да бъде настанено извън своя семеен дом, в случай че, наред с другото, е жертва на насилие в семейството и съществува сериозна опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие.

74. В съответствие с член 26, ал. 1 съдът е компетентният орган, който може да вземе решение за настаняване на детето извън семейството. АСП, прокурор или родител може да подаде искане до съда (член 26, ал. 2). Член 28 от същия закон предвижда районният съд

веднага да разгледа искането. Той трябва да се произнесе с решение до един месец, което следва да бъде незабавно изпълнено. Решението подлежи на обжалване пред окръжния съд, който насрочва заседание не по-късно от седем дни след обжалването. Решението на окръжния съд е окончателно. Докато съдът се произнесе с решение, териториалната ССП може временно да настани детето извън семейния му дом.

В. Семейен кодекс от 1985 г.

75. Член 70, ал. 2 от Семейния кодекс от 1985 г., в сила до 1 октомври 2009 г., предвижда право на бабите и дядовците на лични отношения с техните внуци. В случай че личният контакт е възпрепятстван от родител или друго лице, бабата и дядото могат да поискат от районния съд да определи мерки за гарантиране на личния контакт с тяхното внуче.

Г. Изпълнение на решения

76. Член 421 от Гражданският процесуален кодекс от 1952 г., в сила до 1 март 2008 г., предвижда, че когато изпълнението на дадено действие зависи изключително от волята на длъжника, съдебният изпълнител по искане на вискателя принуждава длъжника да извърши действието, като му налага глоба до 200 лв., равни на 102,25 евро (EUR). Няма ограничение колко пъти може да бъде налагана глобата.

77. Новият Граждански процесуален кодекс от 2008 г. съдържа подобна разпоредба (член 527) и разширява изпълнението на решенията за мерки, свързани с родителски права. Той предвижда в член 528 в случаи на изпълнение на решение за предаване на дете съдебният изпълнител да може да наложи глоба или да поиска помощ от социалните служби, както и от общинските и полицейските органи. Освен това съдебният изпълнител може да отнеме детето принудително и да го предаде на съответния родител.

Е. Наказателен кодекс

78. Член 182, ал. 2 от Наказателния кодекс от 1968 г. предвижда родител или друг сродник, който осуetyава контакт с дете или изпълнение на съдебно решение за попечителство, да бъде осъден на пробация, глобен до 300 лв. (153 евро), а в тежки случаи – осъден на до шест месеца лишаване от свобода или на глоба до 3000 лв. (1533 евро). По член 193а от същия кодекс, в сила до април 2010 г., наказателното производство срещу родител, осуetyаващ контакт, може да бъде образувано по искане на другия родител или на лицето, на което е предоставено право на контакт.

ПРАВОТО

I. ПРОЦЕСУАЛНА ЛЕГИТИМАЦИЯ (*LOCUS STANDI*) НА Г-ЖА Д.Д.

79. Съдът трябва първо да разгледа дали г-жа Д.Д. има процесуална легитимация да продължи първоначално подадената жалба от третата жалбоподателка, г-жа М.Д., която умира на 17 февруари 2011 г. в хода на производството.

80. Съдът преди това е уважавал подобни молби (вж., например, *Малхус срещу Чешката република (Malhous v. the Czech Republic)* (реш.) [ГК], № 33071/96, ЕСПЧ 2000-ХІІ, и *Ковачич и други срещу Словения (Kovacic and Others v. Slovenia)* [ГК], №№ 44574/98 и сл., §§ 189-192, ЕСПЧ 2008-...). В тази връзка Съдът е разглеждал дали лицата, които желаят да продължат производството, са близки сродници на жалбоподателя (вж. *Тевенон срещу Франция (Thevenon v. France)* (реш.), № 2476/02, ЕСПЧ 2006-ІІІ, и *Шерер срещу Швейцария (Scherer v. Switzerland)*, 25 март 1994 г., §§ 31-32, Серия А № 287) и дали въпросните права подлежат на прехвърляне. От една страна, Съдът е продължавал разглеждането на дела, включващи имуществени претенции, които са прехвърлими на наследниците на починали жалбоподатели (вж., например, *Ахмет Садик срещу Гърция (Ahmet Sadik v. Greece)*, 15 ноември 1996 г., § 26, Доклади за присъди и решения 1996-V; и съответно *Карнер срещу Австрия (Karner v. Austria)*, № 40016/98, § 25, ЕСПЧ 2003-ІХ). От друга страна, Съдът е намирал, че някои други права, като предоставените по член 5 и член 8 (вж. *Тевенон*, цитирано по-горе) или членове 2, 3, 8, 9 и 14 (вж. *Санье Санье срещу Испания (Sanies Sanies v. Spain)* (реш.), № 48335/99, ЕСПЧ 2000-ХІ) са от съвсем личен и неподлежащ на прехвърляне характер (вж. с допълнителни препратки: *Ваари срещу Естония (Vääri v. Estonia)* (реш.), № 8702/04, 8 юли 2008 г., и *Ангелов и Ангелова срещу България* (реш.), № 16510/06, 7 декември 2010 г.).

81. Съдът е разглеждал и дали въпросното дело включва важен въпрос от общ интерес, надхвърлящ личността и интересите на жалбоподателя (вж. *Карнер*, цитирано по-горе, §§ 25 – 27; *Мари-Луиз Лойен и Брунел срещу Франция (Marie-Louise Loyen and Bruneel v. France)*, № 55929/00, § 29, 5 юли 2005 г.; и *Бич и други срещу Турция (Biç and Others v. Turkey)*, № 55955/00, § 23, 2 февруари 2006 г.).

82. Връщайки се към настоящото дело, Съдът отбелязва, че г-жа Д.Д. е пожелала да продължи жалбата, подадена от нейната майка – третата жалбоподателка, тъй като тя се отнася, наред с другото, до нейните оплаквания за отношението на властите към нея по време на разследването на твърдяното насилие над детето и твърдяното вмешателство в правото ѝ на семеен живот. Първото условие за близко родство е изпълнено. Тези оплаквания обаче засягат въпроси, които

попадат в обхвата на член 3 и член 8 от Конвенцията, които са толкова тясно свързани с личността на първоначалния жалбоподател, че не могат да се считат за прехвърлими. Затова Съдът намира, че г-жа Д.Д. няма процесуална легитимация да продължи производството вместо третата жалбоподателка.

83. Освен това, като се има предвид, че оплакванията на третата жалбоподателка ще бъдат разгледани дотолкова, доколкото те са повдигнати и от първия, и от втория жалбоподатели, Съдът счита, че не съществува общ интерес, който изисква да продължи разглеждането на оплакванията, повдигнати от третата жалбоподателка. Следователно той намира, че са налице условията, при които тази част от жалбата може да бъде заличена от списъка на делата в съответствие с член 37 § 1 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 3, 8, 13 И 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ВТОРИЯ ЖАЛБОПОДАТЕЛ

84. Първият жалбоподател, действайки от името на своя син – втория жалбоподател, се оплаква по член 3 от Конвенцията, че държавата не е изпълнила своите позитивни задължения за защита на втория жалбоподател от нечовешко и унижително отношение поради твърдяното бавно и неефективно разследване на твърденията, че вторият жалбоподател е бил подложен на сексуално насилие, и особено предвид факта, че той все още живее с твърдения извършител на това деяние. Той се оплаква и по член 13 от липсата на ефективни правни средства за защита по отношение на твърдяното насилие над детето, както и по член 14, че вторият жалбоподател е бил дискриминиран, тъй като бидейки насилван от човека, с когото съжителства неговата майка, той не е имал никакво право да заведе дело по ЗЗДН. Като се имат предвид характерът и същността на оплакванията на втория жалбоподател, Съдът намира, че те могат да бъдат разгледани по членове 3 и 8 от Конвенцията. Той напомня, че подобен подход е следван в делото на *М. Ч. срещу България* (№ 39272/98, §§ 148-153, ЕСПЧ 2003-ХІІ).

Член 3 гласи следното:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание. ”

Член 8 от Конвенцията предвижда следното:

„...Всеки има право на неприкосновеност на личния....живот ...”

А. Допустимост

85. Съдът отбелязва, че тези оплаквания не са явно необосновани по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията. Той отбелязва също така, че те не са недопустими на други основания. Следователно трябва да бъдат обявени за допустими.

Б. По същество

1. Становищата на страните

86. Правителството твърди, че наказателното производство срещу Й.С. е проведено надлежно и в съответствие с принципите, залегнали в Конвенцията. То оспорва твърденията на жалбоподателите, че реакцията на властите на ситуацията е била бавна и неадекватна. Правителството посочва, че веднага след като жалбоподателите са се оплакали от твърдяното насилие, е образувано наказателно производство срещу Й.С. и той е задържан под стража. Властите са извършили щателно разследване на твърденията за сексуално насилие, внимателно са разгледали представените от жалбоподателите и Й.С. версии за събитията, както и достоверността на всички твърдения, и са постановили добре мотивирани решения. Разпитани са над четиридесет свидетели, включително приятели и лица от семейството на жалбоподателите, социални работници, експерти и лекари. Повечето проверки са поискани от жалбоподателите. В допълнение са потърсени осемнадесет различни експертизи и оценки.

87. Правителството изтъква също така, че социалните служби са били информирани незабавно за ситуацията и без никакво забавяне са осъществили социална работа. Провеждани са периодични срещи с детето и членовете на неговото семейство, неговият дом е посещаван редовно и без предупреждение, изготвени са множество доклади, включващи оценки на риска от сексуално насилие. Правителството представя, наред с другото, доклад за напредъка на работата с втория жалбоподател, изготвен от социалните служби.

88. Жалбоподателите възразяват, че при наличие на две противоречащи си версии за събитията, както е в настоящия случай, позитивните задължения на държавата по член 3 и член 8 би следвало включват контекстно-чувствителна оценка на надеждността на направените изявления и проверка на всички съпътстващи обстоятелства. В този случай обаче властите не са спазили стандартите на Конвенцията в това отношение. Според жалбоподателите не са събрани всички относими доказателства по наказателното производство срещу Й.С. и обясненията на последния безкритично са приети за истина. В решението си за прекратяване на производството от 5 октомври 2009 г. прокурорът погрешно е разтълкувал доказателствата и се е доверил на експертни мнения, изготвени на по-

късен етап, вместо да вземе предвид тези, които са предоставени непосредствено след събитията; той не е подложил на обсъждане констатациите в някои експертни мнения и твърденията на определени свидетели, а се е позовал на становищата, предоставени от няколко експерти, един от които е личният лекар на В.Д. Това хвърля съмнение върху независимостта на експертите и истинността на заключенията.

89. Жалбоподателите изтъкват още, че усилията детето да бъде изведено от дома му не са дали резултат, тъй като прокуратурата и социалните служби са отказали да предприемат действия в тази посока, иск по ЗЗДН е недопустим, а производството по член 26 от Закона за закрила на детето е бавно и неефективно. Освен това Й.С. е бил освободен от задържането под стража малко след инцидента и е продължил да живее с втория жалбоподател.

90. Накрая жалбоподателите оспорват твърденията на правителството, че социалните служби са провеждали редовни срещи с втория жалбоподател и В.Д., като твърдят, че единственото доказателство в този смисъл е докладът на социалните служби.

2. Преценката на Съда

91. Съдът напомня, че задължението на Високодоговарящите страни по член 1 от Конвенцията е да осигурят на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, определени в Конвенцията, което задължение, разгледано във връзка с член 3, изисква от държавите да предприемат мерки, предназначени да гарантират, че лицата под тяхна юрисдикция няма да бъдат подложени на малтретиране, включително на малтретиране от частни лица (вж. *А. срещу Обединеното кралство* (*A. v. the United Kingdom*), 23 септември 1998 г., § 22, Доклади за присъди и решения 1998-VI; *З и други срещу Обединеното кралство* (*Z and Others v. the United Kingdom*) [ГК], № 29392/95, §§ 73 – 75, ЕСПЧ 2001-V; *Е. и други срещу Обединеното кралство* (*E. and Others v. the United Kingdom*), № 33218/96, § 88, 26 ноември 2002 г.; и *М.Ч.*, цитирано по-горе, § 149). Тези мерки следва да осигуряват ефективна защита – особено на децата, които са силно уязвими по отношение на различни форми на насилие – и да включват разумни стъпки за предотвратяване на малтретиране, за което властите са знаели или би трябвало да знаят, както и за ефективно възпиране на такива сериозни нарушения на неприкосновеността на личността (вж. *З и други*, цитирано по-горе, § 73; също и: *Осман срещу Обединеното кралство* (*Osman v. the United Kingdom*), 28 октомври 1998 г., § 116, Доклади за присъди и решения 1998-VIII; *Х и У срещу Нидерландия* (*X and Y v. the Netherlands*), 26 март 1985 г., §§ 23 и 24, Серия А № 91; *М.Ч.*, цитирано по-горе, § 150; и *Окал срещу Турция* (*Okkāl v. Turkey*), № 52067/99, § 70, ЕСПЧ 2006-... (извадки)). Позитивните задължения на държавата се простират и по отношение на правото на ефективно зачитане на

личния живот по член 8. Те могат да включват прилагане на мерки дори в междуличностните отношения.

92. Съдът освен това е постановил, че позитивното задължение на държавата по членове 3 и 8 за защита физическата неприкосновеност на лицата може да обхваща и въпроси, свързани с ефективността на наказателното разследване (вж. *Осман*, цитирано по-горе, § 128, и *М.Ч.*, цитирано по-горе, § 152). Съдът обаче отбелязва, че не съществува абсолютно право на наказателно преследване или осъждане на което и да било конкретно лице (вж. *Шула срещу Обединеното кралство (Szula v. the United Kingdom)* (реш.), № 18727/06, 4 януари 2007 г.).

93. В настоящия случай няма съмнение, че твърдяното насилие попада в обхвата на член 3 от Конвенцията и представлява намеса в правото на зачитане на физическата неприкосновеност на втория жалбоподател, гарантирано от член 8 – ако е имало такова деяние. Не се оспорва и че наказателното право забранява сексуалното насилие, твърдяно от жалбоподателите, и предвижда наказателно преследване на извършителите. Затова основният въпрос, на който Съдът трябва да отговори, е дали може да се твърди, че властите са провели бързо и ефективно разследване и дали са предприели всички разумни стъпки за предотвратяване продължаването на твърдяното малтретиране и за защита на физическата неприкосновеност на втория жалбоподател.

94. Съдът отбелязва, че веднага след получаване на сигналите за насилие властите са образували наказателно производство, разпитали са свидетели и са събрали множество експертни мнения и медицински, съдебни и психологически доказателства, включително становища за точните увреждания, понесени от втория жалбоподател, тяхното естество и начин на нанасяне (вж. параграфи 17, 18, 31 и 35 по-горе), за наличието на доказателства за насилие (вж. параграфи 23 и 33 по-горе) и за надеждността на разказа на втория жалбоподател (вж. параграфи 21, 22, 25, 32 и 33 по-горе). Съдът отбелязва също така, че след отмяната на първоначалната заповед за прекратяване от 28 февруари 2008 г., всички указания за допълнителни следствени действия, дадени от вътрешните съдилища, са спазени – назначени са допълнителни експертизи и са разпитани още свидетели. Властите са разпитали много и различни, ангажирани със случая лица и са оценили надеждността на техните изявления. Въпреки тези усилия прокурорските органи и наказателните съдилища не са успели да намерят достатъчно доказателства, че твърдяното насилие в действителност се е случило. Съдът напомня в тази връзка, че задължението за разследване „не е задължение за постигане на резултат, а за използване на средства”: не е задължително всяко разследване да бъде успешно или да стигне до заключение, което съвпада с версията за събитията на жалбоподателя (вж. съответно

Максимов срещу Русия (Maksimov v. Russia), № 43233/02, § 83, 18 март 2010 г.).

95. Съдът отчита, че властите е трябвало да съпоставят две противоречащи си версии за фактите и че резултатите от многото експертизи не само не са категорични, но често и противоречиви. Според някои експертизи нараняванията на ануса на втория жалбоподател са могли да бъдат причинени от проникване с пръст, както той твърди (вж. параграфи 17 и 31 по-горе), докато други поддържат, че тези наранявания може да са в резултат от проникване на твърди предмети или да са причинени от констипация (вж. параграфи 17 и 35 по-горе). По същия начин експертизата от 4 септември 2007 г. заключава, че разказът на детето е правдоподобен, докато експертизите от 30 август 2007 г., 4 февруари 2008 г. и 12 ноември 2008 г. стигат до противоположното заключение (вж. параграфи 21, 22, 25 и 33 по-горе). Освен това властите е трябвало да се справят със затруднението, че твърдяната жертва е малко дете, чиито показания следва да се приемат предпазливо. В допълнение, множество доклади от социалните служби и свидетелства на социални работници поддържат тезата, че няма признаци за насилие и че вторият жалбоподател живее в адекватна и хармонична среда. Въз основа на събраните до момента доказателства вътрешните съдилища са заключили, че не е имало никакво насилие. Съдът от своя страна не счита, че е в позиция да се произнесе по въпроса и напомня, че не може със своите собствени констатации да замести тези на вътрешните съдилища, които по принцип разполагат с по-добра възможност за оценка на представените им доказателства и за претегляне на свидетелските показания. Следва да се отбележи още, че наказателното производство, изглежда, все още е висящо и следователно не е взето окончателно решение по въпроса.

96. В светлината на горните съображения Съдът не счита, че настоящият случай разкрива виновно незначитане, забележима умисъл или липса на желание от страна на полицията или следствените органи да подведат надлежно под отговорност в съответствие с националното законодателство извършителите на сериозни наказателни престъпления, и по-конкретно за установяване на истинските факти по случая и наказване на отговорните лица.

97. Съдът на следващо място посочва, че при преценката дали са спазени позитивните задължения на държавата по членове 3 и 8 от Конвенцията следва да се даде значителна тежест на усилията на социалните служби и органите за закрила на детето да се справят със ситуацията и да оказат помощ и консултации на втория жалбоподател и непосредственото му семейство. Той отбелязва, че социалните служби започват да работят по случая веднага след като са уведомени за твърдяното насилие. Още на 31 август 2007 г. служители от ССП Лозенец се срещат с първия и третата жалбоподатели (вж. параграф 47

по-горе). На 5 и 27 септември домът на детето е посетен от социални работници, през октомври и ноември 2007 г. са изготвени експертизи и доклади за вероятността от насилие и необходимостта от психологическа помощ и семейно консултиране. Скоро след това вторият жалбоподател и неговата майка В.Д. започват да посещават редовно семейни консултации и да получават психологическа помощ (вж. параграфи 64 – 66 и 69 – 72 по-горе). Социалните служби продължават да правят посещения, включително внезапни такива, в дома на детето, провеждат срещи с ангажираните лица, наблюдават развитието на детето и претеглят риска от потенциално насилие най-малко до края на 2010 г. (вж. параграфи 61 – 74 по-горе). Съдът не може да не отбележи, че заключенията на множеството доклади относно вероятността от насилие сочат, че няма индикации за насилие и че вторият жалбоподател живее в адекватна и хармонична среда (вж. параграфи 73 и 74 по-горе). Съдът не вижда причина да се съмнява в доклада на социалните служби за напредъка на работата с детето и майка му, представен от правителството (вж. параграф 104 по-горе), и не счита, за разлика от жалбоподателите (вж. параграф 107 по-горе), че много или някои от тези действия не са били извършени. Твърденията в този доклад са подкрепени от доказателства от наказателното и гражданските производства и от изявленията на социални работници и други длъжностни лица в тези производства.

98. Що се отнася до отказа вторият жалбоподател да бъде изведен от дома му, това обстоятелство, противно на желанието на неговите баща и баба, не може да се тълкува като отказ от вземане на адекватни мерки за защита на физическата неприкосновеност от страна на властите. Отказът да се предприеме такава драстична мярка е даден при отсъствие на достатъчно доказателства, че е имало насилие, и след внимателна преценка на всички приложими материали. Съдът признава някои пропуски, сред които са невъзможността за образуване на производство по ЗЗДН, дефектите в заповедта за настаняване на втория жалбоподател при първия жалбоподател от 31 август 2007 г. и някои забавяния в производството по Закона за закрила на детето. Той отбелязва обаче, че производството по ЗЗДН е само едно от многото правни средства за защита, предвидени в националното законодателство, като производството по член 26 от Закона за закрила на детето и наказателното производство срещу твърдения извършител. Тези правни средства са използвани от жалбоподателите и фактът, че не са дали желаните от първия жалбоподател резултати, не ги прави неефекасни.

99. По отношение на съдебното производство на първия жалбоподател по член 26 от Закона за закрила на детето за извеждане на втория жалбоподател от дома му (вж. параграфи 52 – 60 по-горе) Съдът напомня, че преценката за това кое е в най-добър интерес на детето е от решаващо значение във всеки случай, свързан с

попечителство и настаняване на дете извън дома му. Освен това не бива да се забравя, че националните власти имат предимството на прекия контакт с въпросните лица и се ползват с широка свобода на преценка, особено що се отнася до необходимостта от настаняване на дете в условията на приемна грижа (вж., наред с други източници, *Йохансен срещу Норвегия (Johansen v. Norway)*, 7 август 1996 г., § 64, Доклади за присъди и решения 1996-III, и *Т.П. и К.М. срещу Обединеното кралство (T.P. and K.M. v. the United Kingdom)*, № 28945/95, [ГК], ЕСПЧ 2001, § 71). Съдът счита, че подобни стандарти се прилагат и при преценката на необходимостта от настаняване на дете извън дома му при други роднини. От тези разсъждения следва, че задачата на Съда не е да замести вътрешните власти при упражняване на техните отговорности по тези въпроси, а по-скоро да направи преглед, в светлината на Конвенцията, на решенията, взети от тези власти при упражняване на правомощията им за преценка (вж. съответно *Хоканен срещу Финландия (Hokkanen v. Finland)*, 23 септември 1994 г., § 55, Серия А № 299-А, и *Бронда срещу Италия (Bronda v. Italy)*, 9 юни 1998 г., § 59, Доклади за присъди и решения 1998-IV).

100. Като отчита, че производствата, свързани с попечителство и настаняване на деца извън дома им, трябва да бъдат гледани с максимална бързина и внимание, Съдът е на мнение, че в настоящия случай, въпреки първоначалните забавяния вследствие на определени формалности и грешки от страна на първоинстанционния съд (вж. параграфи 53 – 55 по-горе) и общата продължителност на производството, вътрешните съдилища са проучили напълно обстоятелствата по делото и са действали надлежно, опитвайки се да защитят най-добрия интерес на втория жалбоподател. Те са събрали голямо количество доказателства, назначили са, наред с другото, актуални социални доклади за потенциалното въздействие на настаняването извън дома върху втория жалбоподател и са изслушали становищата на социални работници, работещи по случая. Констатациите им се основават на събраните доказателства, като се дава предимство на заключението, че настаняването на детето извън дома му ще има негативен ефект върху развитието му, и се придържат към принципа, че в такива случаи най-добрият интерес на детето е от първостепенно значение (вж. параграфи 59 и 60 по-горе). Съдът отбелязва още, че Законът за закрила на детето предвижда възможност за временно настаняване на детето извън дома му, докато трае производството (вж. параграф 91 по-горе). Продължителността на производството следователно не бива да се разглежда като единственият решаващ елемент в преценката за неговата ефективност. Във връзка с горното Съдът не счита, че в производството по Закона за закрила на детето вътрешните съдилища са излезли извън правомощията си за преценка или са пренебрегнали принципите на

Конвенцията, като не са защитили физическата неприкосновеност на втория жалбоподател.

101. Изложените съображения са достатъчни, за да позволят на Съда да заключи, че действията на властите в отговор на ситуацията, както и за установяване на действителните факти по случая, не са равносилни на неефективно разследване или непредоставяне на достатъчна защита.

Следователно не е налице нарушение на членове 3 и 8 от Конвенцията.

III. ДРУГИ ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ НА КОНВЕНЦИЯТА

А. Твърдени нарушения на членове 3 и 13 от Конвенцията по отношение на първия жалбоподател

102. Първият жалбоподател се оплаква от нарушение на членове 3 и 13 по отношение на себе си.

103. Правителството твърди, че първият жалбоподател не може да се оплаква, че е жертва на нарушение по член 3 от свое собствено име, доколкото властите са предприели своевременни и адекватни мерки относно оплакванията за сексуално насилие. Въпреки че не оспорва близката връзка между него и втория жалбоподател, правителството твърди, че в настоящото дело не е имало специални фактори като тези в делата на *Мубиланзила Майека и Каники Митунга срещу Белгия* (*Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium*) (№ 13178/03, ЕСПЧ 2006-...), и *Лулуев и други срещу Русия* (*Luluyev and Others v. Russia*) (№ 69480/01, ЕСПЧ 2006-... (извадки)), които биха обосновали статута на жертва на първия жалбоподател.

104. Първият жалбоподател твърди, че може да се счита за жертва на нарушение по член 3 поради отношението на властите към него. По-конкретно той твърди, че не му е била предоставена достатъчно информация за хода на наказателното производство срещу Й.С., както и че информация му е била дадена едва когато констатациите от разследването са представени на неговия представител, а не по-рано. Освен това цялото отношение на прокуратурата, съдебната власт и държавната администрация към него напомняло за формализъм, бюрокрация и липса на заинтересованост.

105. Съдът напомня, че въпросът дали родител може да бъде квалифициран като „жертва“ във връзка с малтретиране на неговото дете, или неразследване на това малтретиране, зависи от наличието на специални фактори, които придават измерение и естество на страданието на жалбоподателя, различни от емоционалното страдание, което може да се счита за неизбежно причинено на роднини на жертва на сериозно нарушение на човешки права. Приложими елементи са

близостта на семейната връзка и начина, по който властите са реагирали на запитванията на родителя.

106. В настоящия случай има тесни семейни връзки между първия и втория жалбоподатели поради специалната връзка родител-дете между тях.

107. Що се отнася до реакцията и нагласите на властите към спорните обстоятелства, стоящи в основата на твърдяното нарушение (вж. съответно *Мубиланзила Майека и Каники Митунга срещу Белгия*, цитирано по-горе, § 61; *Чакъцъ срещу Турция* (*Çakıcı v. Turkey*) [ГК], №. 23657/94, § 98, ЕСПЧ 1999-IV; и *Хамием Каплан и други срещу Турция* (*Hamiyet Kaplan and Others v. Turkey*), № 36749/97, § 67, 13 септември 2005 г.), Съдът счита, че първият жалбоподател не е посочил конкретни примери за неадекватна реакция или нагласи от страна на властите към обжалваната ситуация и към него лично. Напротив, неговите оплаквания и жалби са били разгледани и той е получил отговор; социалните служби са провели няколко срещи с него и са работили за улесняване на взаимоотношенията между него и сина му. Освен това като баща и представител на предполагаема жертва на сексуално насилие той е участвал в наказателното производство срещу Й.С., имал е право да обжалва решенията на прокуратурата и на вътрешните съдилища, а на адвокатите му са били предоставени констатациите от разследването.

108. Ето защо Съдът счита, че първият жалбоподател не е представил специални фактори в подкрепа на оплакванията си, че е пряка жертва на нарушение по член 3 от Конвенцията (вж. за сравнение: *Курт срещу Турция* (*Kurt v. Turkey*), 25 май 1998 г., §§ 130-134, *Доклади за присъди и решения* 1998-III). От това следва, че настоящата жалба е явно необоснована и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията. Съответно жалбата по член 13 е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на член 35 § 3, тъй като жалбоподателят няма защитимо оплакване за нарушение на член 3 от Конвенцията (вж. *Бойл и Райс срещу Обединеното кралство* (*Boyle and Rice v. the United Kingdom*), 27 април 1988 г., § 52, Серия А № 131), и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35 § 4.

Б. Твърдяни нарушения на членове 8 и 13 от Конвенцията

109. Първият и вторият жалбоподатели се оплакват и по член 8, че държавата не е направила необходимото, за да гарантира личните отношения между тях, както и между втория и третата жалбоподатели.

Член 8 в приложимата си към случая част гласи следното:

“...Всеки има право на зачитане на личния и семейния живот, ...”

110. Правителството твърди, че няма нарушение на правата на жалбоподателите по член 8. Що се отнася до взаимоотношенията между детето и неговия баща, то изтъква, че тези взаимоотношения са били разрушени поради конфликта вътре в семейството, за което властите не могат да бъдат обвинявани. Искът на третата жалбоподателка по член 70 от Семейния кодекс е бил надлежно разгледан от вътрешните съдилища, включително по отношение на семейния живот на жалбоподателите, и с решение от 15 юни 2009 г. тя е получила право на контакт.

1. Взаимоотношения между първия и втория жалбоподатели

111. Съдът подчертава, че улесняването на срещи между родители и деца не е абсолютно задължение на държавата, която трябва да вземе предвид правата и свободите на всички заинтересовани лица. Член 8 изисква вътрешните власти да намерят справедлив баланс между интересите на детето и тези на родителите, като в процеса на преценка най-голямо значение се отдава на интересите на детето, които, в зависимост от тяхното естество и важност, може да имат приоритет пред тези на родителите (вж., наред с други източници, *Елшолц срещу Германия (Elsholz v. Germany)* [ГК], № 25735/94, § 50, ЕСПЧ 2000-VIII, и *Игнаколо-Зениде срещу Румъния (Ignaccolo-Zenide v. Romania)*, № 31679/96, § 94, ЕСПЧ 2000-I). В такива случаи от решаващо значение е дали националните власти са предприели необходимите стъпки, каквито разумно може да се изисква да бъдат предприети при конкретните обстоятелства, за подпомагане на контакта (вж., наред с други източници, *Олсън срещу Швеция (Olsson v. Sweden)* (№ 2), 27 ноември 1992 г., § 90, Серия А № 250 и *Нуутинен срещу Финландия (Nuutinen v. Finland)*, № 32842/96, §§ 123 – 129, ЕСПЧ 2000-VIII).

112. В настоящия случай Съдът отбелязва в самото начало, че първият жалбоподател никога не е бил лишаван от родителски права или от право на контакт с детето. Това право му е било присъдено по силата на решение от 21 юли 2006 г. (вж. параграф 7 по-горе). Резултатът от производството по Закона за закрила на детето не засяга тези права.

113. Доколкото първият жалбоподател се оплаква, че не е получил необходимата помощ за възстановяване на личните си отношения с втория жалбоподател, Съдът отбелязва, че макар първият жалбоподател активно да е търсел подкрепа от социалните служби и органите за закрила на детето в тази връзка, поне първоначално, никога не е завел дело за изпълнение на решението от 21 юли 2006 г., с което му се присъжда право на контакт със сина му съгласно разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс. До 1 март 2008 г. това производство би могло да доведе до глоба, а след тази дата изпълнителят на решението би могъл да вземе принудително детето и да го предаде на съответния родител (вж. параграфи 93 и 94 по-горе).

Съдът не може да гадае за резултата и ефективността на подобно изпълнително дело. Освен това първият жалбоподател не се е оплакал на органите на полицията или на прокуратурата с цел завеждане на наказателно производство срещу майката по член 182 (2) от Наказателния кодекс (вж. параграф 95 по-горе). Накрая Съдът отбелязва, че както е видно от предоставените му материали, между първия и втория жалбоподатели в действителност е имало срещи (вж. параграфи 77 и 81 по-горе).

114. От горното изложение следва, че настоящата жалба е явно необоснована и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията. Съответно жалбата по член 13 също е явно необоснована и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

2. Взаимоотношения между втория и третата жалбоподатели

115. Съдът напомня, че взаимоотношенията между деца и техните баби и дядовци са регламентирани в член 8 от Конвенцията като „семеен живот“ (вж., наред с други източници, *Бронда срещу Италия*, 9 юни 1998 г., цитирано по-горе, § 51), което вменява задължение на държавата да позволи връзките между баби и дядовци и техните внуци да се развиват нормално (вж., наред с други източници, *Скозари и Джунта срещу Италия (Scozzari and Giunta v. Italy* [ГК], №№ 39221/98 и 41963/98, § 221, ЕСПЧ 2000-VIII). Следователно член 8 е приложим относно взаимоотношенията между втория и третата жалбоподатели. Съдът счита, че подобно на взаимоотношенията между родители и деца, при улесняването на срещи между баби и дядовци и внуци държавата трябва да вземе предвид правата и свободите на всички заинтересовани, и по-конкретно по най-добрия начин да защити интересите на детето.

116. В настоящия случай Съдът отбелязва, че въпреки установения конфликт сред разширеното семейство на втория жалбоподател, и по-конкретно между неговата баба – третата жалбоподателка, и неговата майка, в решението си от 15 юни 2009 г. Софийски районен съд дава право на контакт на третата жалбоподателка (вж. параграф 82 по-горе). Страните не са информирали Съда дали това решение е било обжалвано и дали контактът между втория и третата жалбоподатели е бил възстановен след решението от юни 2009 г. и преди смъртта на третата жалбоподателка (вж. параграф 83 по-горе). Освен това социалните служби също са положили усилия в тази насока (вж. параграф 47 по-горе).

117. Във връзка с горното Съдът счита, че властите не са пропуснали да предприемат необходимите стъпки за подпомагане на контакта между втория и третата жалбоподатели. Следователно настоящата жалба е явно необоснована и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията. Съответно жалбата по

член 13 е несъвместима *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията по смисъла на член 35 § 3 и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с член 35 § 4 (вж. параграф 125 по-горе).

**ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ
ЕДИНОДУШНО:**

1. *Решава* да заличи жалбата от списъка на делата съгласно член 37 § 1 (а) от Конвенцията в частта, заведена от третата жалбоподателка г-жа М.Д.;
2. *Обявява* оплакванията на втория жалбоподател по членове 3 и 8 от Конвенцията за допустими, а останалите – за недопустими;
3. *Постановява*, че не е налице нарушение на членове 3 и 8 от Конвенцията във връзка с твърденията, че властите не са разследвали обвиненията в сексуално насилие над втория жалбоподател и не са осигурили защита на неговата физическа неприкосновеност.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 15 ноември 2011 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и ал. 3 от Правилника на Съда.

Лорънс Ърли
Секретар

Никола Браца
Председател